

З дома Якубава

ВЫСТАВА «СКРОЗЬ СТАГОДДЗІ» У НАЦЫЯНАЛЬНАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ

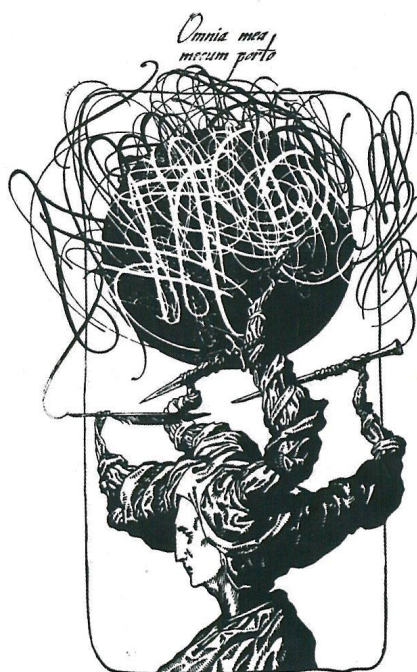
Вікторыя Харытонава

Пяцьсот гадоў таму полацкі асветнік Францыск Скарына заснаваў друкарню ў доме віленскага бурмістра Якуба Бабіча. Тут ён выдаў «Малую падарожную кніжку», першую ў Вялікім Княстве Літоўскім (і ва Усходняй Еўропе), распачаўшы не толькі ўласнае кнігавыданне, але і адметную традыцыю друку.

«Малая падарожная кніжка» — гэта псалтыр, універсальнае богаслужбовае выданне. Невялікага фармату, кнігу можна было выкарыстоўваць для навучання, царкоўных патрэб, хатняга чытання і падчас падарожжаў. Выданні кшталту «Малой падарожнай кніжкі» былі шырока вядомымі і папулярнымі бестселерамі свайго часу. Мастацкае афармленне ўражвае выразнасцю гравюр, разнастайнасцю арнаментаў, вытанчанасцю ініцыялаў, выкарыстаннем досведу найпрыгажэйшых сусветных выданняў XV стагоддзя. Некаторыя часткі маюць асобныя тытулы, агульны першы тытул, на жаль, не захаваўся. У прадмове пералічаны творы, змешчаныя ў кнізе, «па чарзе каротка выдадзены» — у 21 частцы.

Выстава «Скрозь стагоддзі» сталася прысвячэннем знакаваму юбілею. У экспазіцыі — работы студэнтаў, магістрантаў і выкладчыкаў факультэта дызайну і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Акадэміі мастацтваў. Аўтары распрацавалі серыі прац, выкананых у тэхніцы высокага друку і камп'ютарнай графікі, дзе эксперыментавалі з традыцыйнымі формамі шрыфтавай графікі і з эстэтыкай першакрыніцы.

Значная частка работ — мастацкае пераасэнсаванне першага тытула «Малой падарожнай

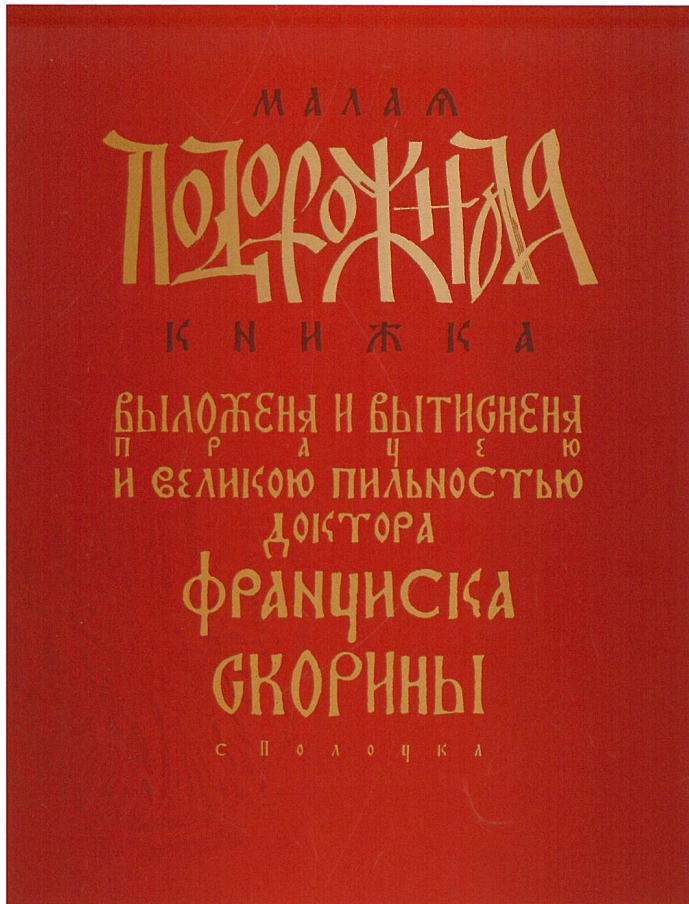

2.

кніжкі», шрыфту і кампазіцыі выдання, астатнія — вынік эксперыменту па стварэнні новых шрыфтовых напісанняў на падставе ўзораў старонак «Малой падарожнай кніжкі» і ўвогуле ўзораў кірылічнага кнігадрукавання.

Першасныя шрыфтавыя кампазіцыі, якія натхнілі аўтараў на шрыфтавыя і вобразныя эксперыменты ў скарынаўскай эстэтыцы, прадстаўлены фондам НББ. Энцыклапедычныя і навукова-папулярныя выданні, прысвечаныя дзейнасці беларускага першадрукара, навуковыя даследаванні і факсімільны ўнікальнага зборніка для падарожнікаў, серыя «Мастацкая Скарыніяна» экспанаваліся ў вітрынах. Адметна, што першая кніга, якая пабачыла свет на беларуска-літоўскіх землях, сёння з'яўляецца адзіным віленскім выданнем Скарыны, што знаходзіцца ў Беларусі...

Сучасныя тэхналогіі, магчымасці камп'ютарнай графікі і лічбавага друку далі мастакам шырокую прастору для самавыяўлення. Разнастайны шэраг варыянтаў напісання і стварэння шрыфтовых кампазіцый насамрэч уражвае. «Пераемнасць пакаленняў, магчыма, магла стаць той апорай, якая дапамагла б захавачь найважнейшыя дасягненні ў розных галінах, звязаных з кнігай», — адзначыў дэкан факультэта дызайну і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Усевалад Свентахоўскі (двой-

3.

4.

чы ўладальнік Дыплама імя Францыска Скарыны), адзін з аўтараў, прадстаўленых у экспазіцыі. У лічбавым фармаце мастак аднавіў шрыфты па матывах скарынаўскіх, стварыў наборы літар для высокага друку тыпаграфскімі фарбамі. Прарэктар БДАМ Андрэй Васілеўскі на самаробных паперах уласнага гатунку («папера ручнога чэрпаньня») распрацаваў факсімільныя адбіткі тытульных старонак выданняў XVI ст. Сярэднявечныя аркушы дазваляюць убачыць старонкі кніг, што нібыта вярнуліся на пяць стагоддзяў у мінулае. Паўдзельнічалі ў творчых эксперыментах і студэнты акадэміі, як беларускія, так і замежныя, якія атрымалі адпаведныя творчыя заданні ў рамках вучэбнага курса.

Ва ўнісон тэме гучаць графічныя вобразы старажытных рэалій Усевалада Швайбы — шрыфтавыя кампазіцыі, лацінскія іншасказанні, сярэднявечны каларыт, турбаны і армілярныя сферы. Творцы пераасэнсоўваюць кніжную спадчыну не толькі ў графіцы, але і ў жывапісе. Мастак і выкладчык акадэміі Станіслаў Сугінтас паказаў жывапісны трыпціх «Шлях першадрукара», што быў створаны менавіта да юбілею.

Графічныя і вобразныя эксперыменты з гістарычнымі формамі шрыфтоў пры захаванні характэрных асаблівасцей «Малой падарожнай кніжкі»,

5.

стылістыкі часу, скарынаўскай эстэтыкі, дэкаратыўных уласцівасцей і вынаходак друкара — спосаб адказаць на пытанні, якія турбуюць навукоўцаў і дагэтуль. Ці дакладна год быў 1522-м? Што за назва была на першым тытуле, які не захваўся? Чаму парадак артыкулаў вызначаны менавіта такім чынам? Творцы шукаюць адказы на самыя складаныя гістарычныя пытанні, аддаюць даніну павагі значнай падзеі беларускага кнігадрукавання, робяць важкі ўнёсак у развіццё шрыфтавай культуры Беларусі. ^М

1. Станіслаў Сугінтас. Шлях першадрукара. Трыпціх. Дрэва, палатно, алей, аўтарская тэхніка. 2022.
2. Усевалад Швайба. Omnia mea tecum porto. Дрэварыт. 2018.
3. Усевалад Свентахоўскі. Тытул «Падарожнай». Лічбавы друк. 2022.
4. Усевалад Свентахоўскі. У доме Якуба. Лічбавы друк. 2022.
- 5, 6. Паліна Гадуйка. 3 трыпціха «Водгулле буквіц». Папера, маркер. 2022.

6.